

فهرست

- 466..... سخن سردبیر
اسلامی شدن دانشگاه در ایران بعد از انقلاب؛
469..... فراتحلیلی از پژوهشها
/ مقصود فراستخواه ، صادق آبالان
- تحلیل و ارزیابی گروه معارف اسلامی دانشگاهها و
مراکز آموزش عالی (مورد مطالعه: دانشگاههای مرکز استان
499..... گلستان)
/ قاسمعلی کابلی، علی وطنی، محمدتقی ملک حسینی
- میزان همسویی محتوا با سرفصلها و اهداف برنامه
515..... درسی «اخلاق اسلامی؛ مبانی و مفاهیم»
/ سیفاله فضل‌الهی قمشی
- بررسی تحلیلی هویت و مبانی انسان‌شناختی توسعه
535..... اجتماعی مدرن بر اساس اندیشه اسلامی
/ سید احمد غفاری قره‌باغ ، فاطمه‌السادات هاشمیان
- کاربرد روش تحقیق نظریه داده‌بنیاد در استخراج
549..... نظریه از متون دینی
/ غلامرضا بهروزی لک ، حسن علی یاری
- قانون هارتل هاوکینگ و پدید آمدن جهان از هیچ چیز
567..... حقیقی
/ سعید معصومی
- 587..... بررسی جایگاه و نقش عرفان در فرهنگ
/ حسن سعیدی
- 609..... نمایه
-623..... چکیده انگلیسی

فصلنامه مطالعات معرفتی در

دانشگاه اسلامی

73

سال بیست و یکم / شماره چهارم ، زمستان 1396

ISSN 2322-5246

صاحب امتیاز:

پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها

مدیر مسئول: حجت‌الاسلام دکتر حبیب محمدنژاد

سردبیر: حجت‌الاسلام دکتر عبدالحسین خسروپناه

هیئت تحریریه: (به ترتیب الفبا)

جواد اژه‌ای، دانشیار گروه روانشناسی تربیتی و مشاوره دانشگاه تهران

و هیات علمی معین پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

رضا برنجکار، دانشیار گروه فلسفه دانشگاه تهران

عبدالحسین خسرو پناه، استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و

هیات علمی معین پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

علی‌اکبر رشاد، استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

محمد محمدرضایی، دانشیار گروه فلسفه دانشگاه تهران

سیدحسین مصطفوی، دانشیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه امام صادق (ع)

مجید معارف، استاد گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه تهران

حسن‌ملکی، دانشیار گروه فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه علامه طباطبائی

و هیات علمی معین پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

ویراستار فارسی: کورش گوهریان

ویراستار انگلیسی: بهرام انجم روز

مترجم: بهرام انجم روز

صفحه بند: مرتضی گنجی استانبولین

نشانی: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان قدس و

وصال، کوچه اسکو، پلاک 15، کد پستی: 1417833411

تلفکس: 021-84222481

«فصلنامه در سایت ISC، noormags و magiran نمایه می‌شود»

Website: <http://ksiu.nahad.ir>

E-mail: dislamic5@gmail.com

قیمت: 25000 ریال

فصلنامه «مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی»

طبق نامه 3/195771 مورخ 1391/10/06 « کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور»، به دریافت

درجه «علمی - پژوهشی» نایل شده است.

سخن سردبیر

همان‌گونه که استقلال و تمامیت ارضی در گرو استقلال سیاسی، نظامی و امور دیگر است، استقلال علمی نیز در گرو عدم وابستگی علمی و تولید نظریه‌های علمی بومی و دینی است؛ بنابر این، هر گونه کوتاهی و اهمال، مذموم و بر خلاف فرمان صریح قرآن کریم است.¹ علومی انسانی با پیش‌فرضهای متضاد با توحید و خداباوری، می‌تواند از مصادیق سلطه کفار محسوب شود؛ بنابر این، لازم است مسلمانان تدابیری اتخاذ کنند تا زمینه این سلطه را از بین ببرند. یکی از راهکارهای ایجاد مانع بر سر راه سلطه علمی کفار و غیر مسلمانان بر مسلمانان، تولید علم دینی است.

توجه به علم دینی، همواره دغدغه عالمان دینی، نخبگان تحول‌گرا و مصلحان اجتماعی بوده است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، حضرت امام خمینی (رحمه‌الله علیه) در بیست و سوم خرداد سال 1359، فرمانی رسمی مبنی بر تشکیل ستاد انقلاب فرهنگی به منظور اسلامی‌سازی علوم در دانشگاهها صادر کردند. رهبر معظم انقلاب (دام‌ظله) نیز در قالب‌های متفاوت، از جمله نهضت نرم‌افزار، جنبش نرم‌افزاری و کرسی‌های نقد و نوآوری و نظریه‌پردازی، همواره بر ضرورت و اهمیت این کار تأکید داشته‌اند. امروزه تحول علوم انسانی از مسئله و راهبرد، به ضرورت جامعه و نظام تبدیل شده است.

تحول و تولید علوم انسانی اسلامی با کمک الگوی فلسفی، مکتبی، روش‌شناختی و آموزه‌های اسلامی، به طور ناگهانی رخ نمی‌دهد؛ بلکه باید فرایند خود را به صورت کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت طی کند. به طور خلاصه، این امر هنگامی تحقق می‌پذیرد که ابتدا نظریه‌های علوم انسانی غربی به شکل اعتدالی و منطقی زدوده و هویت و فرهنگ بومی و اسلامی تقویت شود. این امر با برگزاری نشست‌های تخصصی دانشگاهی و حوزوی و همایشهای ملی آغاز می‌شود و با تدوین و نشر مقالات و کتب علمی و نیز کرسی‌های نقد و مناظره در مراحل مختلف فرایند راهبردی؛ یعنی از نقد متون درسی تا نقد نظریه‌ها و مبانی، بر اساس شاخص مدنظر در نقد، ادامه می‌یابد تا به تولید نظریه برسد. نظریه بدون قرار گرفتن در معرض داوری عالمان دیگر، شکل نمی‌گیرد؛ بنابر این، در این مرحله نیز برگزاری کرسی‌های نظریه‌پردازی و نوآوری و نشر نظریه‌ها در مجلات علمی - پژوهشی باید ادامه پیدا کند تا با بهره‌گیری از فلسفه اسلامی، اصول فقه و روشهای تفسیر، الگو و روش‌شناسی اسلامی به دست آید. با آموزش و انتقال آنها به استادان و نیز دانشجویان علوم انسانی، پارادایم‌ها و روش‌شناسی

1. «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ» (انفال: 60)

غربی به تدریج جای خود را به مبانی، الگو و روش‌شناسی اسلامی خواهند داد. به این ترتیب، تولید علوم انسانی اسلامی با کمک الگوی فلسفی، مکتبی، روش‌شناختی و آموزه‌های اسلامی وارد مسیر اصلی خود خواهد شد و آن‌گاه باید به ترویج آن پرداخت و زمینه را برای تمدن‌سازی مهیا کرد. نقش کرسی‌های آزاداندیشی و نقّادی نظریه‌ها در تحول علوم انسانی و ترویج آن، امری آشکار و غیر قابل اجتناب است.

این نشریه نیز در همین راستا به انتشار مقاله‌های ذیل پرداخته است:

مقاله «اسلامی شدن دانشگاه در ایران بعد از انقلاب؛ فراتحلیلی از پژوهشها» به بازاندیشی در معانی، مفاهیم، پیش‌فرضها، رویکردها و همه آنچه در پژوهشهای انجام شده طی سالهای گذشته به انجام رسیده، پرداخته است.

نگاشته «تحلیل و ارزیابی گروه معارف اسلامی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی (مورد مطالعه: دانشگاههای مرکز استان گلستان)» در پی شناسایی نقاط قوت، ضعف، تهدید و فرصتهای گروه معارف اسلامی در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان گلستان مبتنی بر رویکرد علمی و نیز واکاوی و ارزیابی درونی و بیرونی این گروه آموزشی است.

مقاله «میزان همسویی محتوا با سرفصلها و اهداف برنامه درسی «اخلاق اسلامی؛ مبانی و مفاهیم» به ارزیابی همخوانی محتوای برنامه درسی اجرا شده «اخلاق اسلامی؛ مبانی و مفاهیم» با سرفصلها و اهداف قصدشده، پرداخته است.

مقاله «بررسی تحلیلی هویت و مبانی انسان‌شناختی توسعه اجتماعی مدرن براساس اندیشه اسلامی» با هدف اثبات و بیان این نکته است که الگوی توسعه اجتماعی مدرن نمی‌تواند به عنوان یک الگوی موفق و کارآمد مطرح شود.

نگاشته «کاربرد روش تحقیق نظریه داده‌بنیاد در استخراج نظریه از متون دینی» به دنبال آن است که برای به کارگیری روش داده‌بنیاد در نظریه‌پردازی مبتنی بر متون دینی، ضمن تبیین شاخصه‌ها و وجوه سازگاری و ناسازگاری، شیوه بهره‌گیری از روش داده‌بنیاد را در متون دینی ارائه کند.

مقاله «قانون هارتل - هاوکینگ و پدید آمدن جهان از هیچ چیز حقیقی» بیان می‌کند کونین اسمیت طی مقالاتی مدعی شده است اگر کیهان‌شناسی کوانتومی مبتنی بر قانون تابع موج هارتل - هاوکینگ صادق باشد، فرض وجود خدای خدا باوری سنتی، ما را دچار تناقض می‌کند. محقق در این مقاله انتقادی، بر اساس مفهوم قانون بر این استدلال وارد شده است.

468 ♦ مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی 73

نگاشته «بررسی جایگاه و نقش عرفان در فرهنگ» تشریح می کند فرهنگ، از مسائلی است که با زندگی آدمی پیوند همیشگی داشته و در طول تاریخ اندیشه بشر، پیوسته مورد توجه بوده است. لذا از زوایای گوناگون در خور بررسی و تأمل است. هدف نویسنده این مقاله، بررسی رابطه و پیوند فرهنگ با عرفان است.

سردبیر